MIJN GROTE LIEFDE

TAHMINA AKEFI

MIJN GROTE LIEFDE

EEN LEVEN MET PETER R. DE VRIES

2022 Prometheus Amsterdam

© 2022 Tahmina Akefi
Omslagontwerp DPS Design & Prepress Studio
Foto omslag Marco Okhuizen/ANP
Foto auteur Sacha de Boer
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5034 1

Toen ik in 2010 met het schrijven van boeken begon, nam ik mezelf voor om elk boek op te dragen aan mijn ouders. Ik heb tenslotte mijn leven en al het goede daarin te danken aan mijn lieve moeder en vader, twee uitzonderlijke mensen, puur, zuiver en integer. Eigenschappen die ik altijd zoek in mensen voor ik ze een plekje geef in mijn hart.

Mijn eerste twee boeken zijn dan ook opgedragen aan mijn vader en moeder:

'Voor mijn ouders, die mij hebben geleerd te leven en te overleven.'

'Voor hen die ik aanbid. Mijn ouders.'

Maar nu, voor deze ene keer, maak ik een uitzondering. Voor één keer draag ik mijn boek op aan een ander bijzonder persoon die mijn leven heeft verrijkt, iemand die net zo zuiver, puur en integer was als mijn ouders: Peter.

‘Niets van wat de moeite waard is in deze wereld,
is makkelijk.’

CARLOS RUIZ ZAFÓN

WOORD VOORAF

Al vroeg in onze relatie kwam Peter met het idee om samen een boek te schrijven. Het moest ons verhaal worden, het verhaal van een onverwachte ontmoeting die leidde tot een bijzondere liefdesrelatie. 'Het stond in de sterren geschreven dat we elkaar zouden ontmoeten,' schrijft hij in een van zijn brieven aan mij. 'We moesten een lange weg afleggen om elkaar te vinden.'

Peter was ervan overtuigd dat bepalende gebeurtenissen in ons leven bedoeld waren om ons bij elkaar te brengen. 'Jij moest de oorlog overleven, kwam uitgerekend in Nederland terecht en ging ook nog eens in de media werken. Ik moest op mijn manier mijn jeugd overleven en belandde in de misdaadjournalistiek. Iedere stap die we hebben gezet, was er eentje om elkaar te vinden.'

Die stappen moesten een boek worden. Gebaseerd op een aantal belangrijke data in mijn – in ons – leven zouden we ons verhaal vertellen. De data markeren belangrijke gebeurtenissen, maar de verhalen eromheen beslaan soms enkele jaren. Peter had al zijn agenda's bewaard en kon aan de hand daarvan reconstrueren wat hij op en rond die data deed en hoe zijn leven er toen uitzag – dit beschrijft hij in een van de slechts twee hoofdstukken die hij heeft kunnen schrijven aan dit boek.

Het eerste hoofdstuk speelt zich af rond mijn geboortedag. In het laatste hoofdstuk zou onze trouwdag centraal staan. Daar hadden we nog geen exacte datum voor, maar de bedoeling was om ons huwelijk rond mijn verjaardag te laten plaatsvinden. Niet al-

leen omdat het dan mooi weer is, maar ook om het verhaal 'mooi rond te maken'.

De tussenliggende hoofdstukken zouden, zo was het plan, gebeurtenissen beschrijven waarop we niet altijd invloed hadden, en die niet altijd fijn waren, maar die wel tot gevolg hadden dat onze wegen elkaar kruisten. En vanaf dat moment zou ons leven nooit meer hetzelfde zijn. Onze eerste ontmoeting leidde tot een relatie en zou uiteindelijk – via hobbelige wegen – leiden tot een leven samen. 'Voor altijd, voor eeuwig,' zo eindigde Peter vaak zijn brieven aan mij.

Maar zover zou het niet komen. De aanslag op zijn leven maakte op een gruwelijke wijze een einde aan onze dromen. Maar zijn droom, ónze droom, om dit boek uit te geven, is wel uitgekomen. De vorm wordt na de eerste hoofdstukken noodgedwongen anders, maar het verhaal wordt nog altijd verteld aan de hand van bepalende data in het leven van mij en Peter sinds onze eerste ontmoeting op 29 september 2015. Het is het verhaal van een bijzondere liefde tussen twee mensen die op een aantal vlakken – en vooral op het eerste gezicht – behoorlijk van elkaar verschillen. Peter was zesentwintig jaar ouder. Hoewel dat wel voor obstakels zorgde, ontdekten we steeds meer overeenkomsten die belangrijker bleken te zijn voor onze relatie dan het leeftijdsverschil, dat overigens niemand ontging. De relatie was misschien niet altijd vanzelfsprekend, maar wel uniek, intens en vooral vol van liefde. Liefde die vaak op de proef werd gesteld, maar alle tegenslagen wist te overwinnen. Of, zoals Peter het beschreef: 'Echte liefde laat zich door niets tegenhouden.'

Bij het schrijven van dit boek heb ik niet alleen een beroep gedaan op mijn herinneringen aan de jaren met Peter, maar ook geput uit de talloze appberichten en meer dan 150 brieven die Peter aan mij heeft geschreven.

Peter en ik wilden zelf het moment bepalen waarop we naar buiten zouden treden met onze relatie. De regie in eigen hand

houden. Dat moment zou de publicatie van dit boek zijn, op een voor ons speciale datum: 29 september 2022. Precies zeven jaar na onze eerste ontmoeting in Amsterdam. Maar het is anders gelopen.

TAHMINA

Vrijdag 3 juni 1983, Kabul

Op een vroege ochtend voordat de eerste zonnestralen van achter de bergen over Kabul schenen, stapte mijn vader in zijn zwarte jeep en bracht hij mijn moeder naar een kliniek die zich op een paar kilometer van ons huis bevond. Het geroezemoes en de startende motor hadden mijn oma, de moeder van mijn vader, gewekt. Zij woonde sinds een paar jaar met mijn ouders in één huis, maar runde haar eigen huishouden.

Ze kwam meteen uit bed en wist wat haar te doen stond. Nadat ze een eenvoudig ontbijtje had gemaakt voor mijn broer en zus, Yama en Tanja, die nog lagen te slapen, pakte ze haar kruidenpotjes en de goudkleurige vijzel uit haar keuken en ging op de binnenplaats aan de slag. Ze stampte kruidnagel, kardemom, komijn, kaneel, saffraan en nog een aantal onmogelijk te onthouden kruiden fijn en maakte verschillende soorten geurige mengsels die gemaakt werden voor vrouwen die net gebaard hadden. De ene combinatie werd toegevoegd aan een kopje thee en de andere aan een soort risotto met rijst en kip. Sommige vrouwen hadden daar een hekel aan, andere waren er dol op. Mijn moeder behoorde tot de laatste categorie.

Nadat ik, op die warme dag van 3 juni 1983, ter wereld kwam en mijn moeder een paar uur daarna alweer naar huis mocht, wachtte haar een sterke, kruidige kop thee.

Het toegetakelde lichaam van de vrouw moest herstellen en

zijn kracht terugvinden. Daar zouden die kruiden voor zorgen, en warmte. Zo veel mogelijk warmte. Ook al was het bijna zomer, de moeder moest onder een deken. Kou zou haar wonden doen ontsteken. De eerste dagen, tot er sprake was van enig herstel, moest het hele gezin in het ritme van de moeder mee. Zo stond er de eerste avond dus risotto met weer die krachtige kruiden en stukjes kip op het menu. Lustte je het niet? Pech gehad. Dat gold voor mijn broer van vijf en zus van bijna vier, maar uit blijdschap om de komst van een baby hadden ze hun protest gauw gestaakt.

Vlak na de bevalling had mijn moeder iets meegemaakt wat ze niet snel zou vergeten. Ze was naar een andere kamer gebracht, waar een vrouw lag te wachten tot haar bevalling op gang kwam. Ze was blijkbaar de vrouw van een of andere bekende chirurg en zei dat ze 'ook graag een meisje wilde'. 'Ik heb al twee jongens. Als dit weer een jongen wordt, dan wil ik hem best ruilen met jouw dochter.'

Mijn moeder had erom gelachen, maar ze was opgelucht dat ze niet de nacht in het ziekenhuis hoefde door te brengen met de vrouw, die, ondanks haar weeën, te veel aandacht had gehad voor mij. Wanneer het over vroeger gaat, dan is dit een van de verhalen die mijn moeder heel levendig weet te vertellen.

Mijn moeder bleef de eerste dagen in bed en werd verzorgd door haar zus en mijn oma. Mijn vader hielp in de avonduren, als hij was teruggekomen van zijn werk. De eerste dagen had ik nog geen naam, al hadden mijn ouders wel een jongens- en een meisjesnaam in gedachte. De naam die ze mij uiteindelijk zouden geven, kwam niet vaak voor. Tahmina is een personage uit *Sjahnama*, het beroemdste Perzische boek. Dit Boek der Koningen bestaat uit meer dan zestigduizend versregels en vertelt het verhaal van Oud-Perzië, waar onder andere Afghanistan toe behoorde. Het begint bij de schepping en eindigt met de Arabische verovering en de komst van de islam in de zevende eeuw. Naast historische ge-

beurtenissen bevat het boek ook mythische verhalen. In een daarvan is Tahmina de dochter van een koning; ze wordt verliefd op een held die door haar vader is uitgenodigd op zijn kasteel. Wanneer iedereen slaapt, betreedt ze zijn slaapvertrek en verklaart ze hem de liefde. Een vrouw die menig conservatieve ouder de stuipen op het lijf jaagt.

Meteen na mijn geboorte trof mijn vader voorbereidingen voor de bekendmaking van mijn naam. Hij haalde zoetigheid in huis – amandelen omhuld met een van suiker en melk gemaakt wit omhulsel – en mijn oma stopte ze in kleine zakjes. Daar werd mijn naamkaartje – stukjes papier die mijn vader netjes in rechthoekjes had geknipt – bij gestopt, en volgens de traditie werden de zakjes op de zevende dag na de geboorte rondgestuurd. Iedereen die het nieuws hoorde, kwam op bezoek. Onaangekondigd, zoals gebruikelijk. De meeste bezoekers konden moeilijk verbergen dat ze de kleine niet mooi vonden – overvallen door hun eigen ongeremdheid zeiden ze dat het hopelijk snel zou bijtrekken.

De meeste pasgeborenen zijn weliswaar niet meteen moeders mooiste, maar ik spande blijkbaar de kroon. Het was vooral de familie van mijn moeder die haar mening niet onder stoelen of banken stak. Hoewel mijn ouders toen al enige tijd in Kabul woonden, waar directere omgangsvormen meer gangbaar waren dan waar ze vandaan kwamen, moesten ze toch wennen aan het onomwonden commentaar.

Mijn ouders leerden elkaar kennen in hun geboortestad Herat, een stad in het westen van Afghanistan. Mijn oma vertelde altijd in geuren en kleuren hoe mijn ouders elkaar hebben ontmoet en meteen verliefd werden. Alsof ze erbij was geweest. Nog altijd voel ik het ongemak bij mijn moeder wanneer mijn oma weer eens het liefdesverhaal van haar zoon aan ons vertelde. Mijn oma, opgegroeid in een vertelcultuur, kende de verhalen van *Duizend-en-een-nacht* en vele andere verhalen uit haar hoofd en hield de aandacht van haar publiek vast met levendige beschrijvingen van de

avonturen van de personages, waarbij ze rijkelijk gebruikmaakte van haar eigen fantasie. Als toehoorder had je het gevoel dat je in het verhaal zat en het van dichtbij meemaakte.

Mijn vader was bevriend met een broer van mijn moeder en ging op een middag met hem mee naar hun huis. Mijn moeder was op de binnenplaats en hielp haar tante met het ophangen van de was.

'Je moeder had lang haar en droeg het in een vlecht aan één kant,' zei mijn oma. 'Ze had hem aangekeken met die amandelvormige lichtbruine ogen en hij verloor meteen zijn hart. Toen hij thuiskwam, zei hij dat hij de vrouw van zijn dromen had ontmoet en ik zag meteen dat het menens was. Toch was ik met stomheid geslagen, omdat hij tot dan toe er niet eens aan wilde denken om zich te binden. De hoop dat hij een van de meisjes zou accepteren die ik aan hem voorstelde, had ik allang opgegeven. Hij genoot van de aandacht. Je vader was erg gewild, ook bij vrouwen die ouder waren dan hij.' Dat laatste hoefde wat mijn vader betreft niet verteld te worden, maar de rest van het verhaal hoorde hij nieuwsgierig aan. Alsof hij wilde weten hoe het afliep.

Mijn oma moest met een paar oudere vrouwen uit de familie de hand van mijn moeder vragen bij haar familie. Omdat haar ouders lang geleden overleden waren en haar oudere broer en zus de zorg op zich hadden genomen, waren zij het aanspreekpunt voor mijn oma.

In overleg met de vrouwen die haar vergezelden, kwam ze op het idee om te zeggen dat ze mijn moeder in de plaatselijke hamam hadden gezien en dat ze meteen indruk had gemaakt.

Aanvankelijk leek het erop dat mijn vader weinig kans zou maken bij de familie van mijn moeder. Bij het aangaan van een verbintenis draaide alles om wat een jongen te bieden had, of hij uit een rijke familie kwam en of hij zijn vader zou opvolgen als hoofd van een of andere onderneming. Bij mijn vader was daar geen sprake van. Hij had geen geld, kwam niet uit een rijke familie en wilde een militaire opleiding volgen in Kabul. Mijn oma moest

dan ook alles uit de kast halen om de broer en zus van mijn moeder te overtuigen. Ze geloofde dat ze het voor elkaar had gekregen, maar mijn vader vertelde later dat mijn moeder zelf de doorslaggevende stem had gehad. Ze was dapper geweest door haar familie te laten weten dat ze graag met mijn vader wilde trouwen. Haar jongere broer, die bevriend was met mijn vader, had haar daarin gesteund.

Na hun huwelijk, bijna twee jaar later, kwamen ze naar Kabul. Ze huurden een kamertje bij een zus van mijn moeder die na de verloving van mijn ouders ook durfde te kiezen voor de man op wie ze verliefd was geworden.

Hoewel ze het in die beginjaren financieel niet makkelijk hadden, heeft mijn moeder die tijd als een van de mooiste periodes van haar huwelijk ervaren en spreekt ze er nog altijd met heimwee over. Vooral als we de foto's uit die tijd bekijken. Dat zijn vooral afbeeldingen van mijn moeder in wijde broeken en bloesjes met een enorme kraag, zoals die toen in de mode waren. Met haar armen over elkaar en een markante zonnebril op kijkt ze in de richting van de camera. In zijn geboortestad had mijn vader gefotografeerd om wat bij te verdienen; daar had hij een camera aan overgehouden, en die gebruikte hij regelmatig om mijn moeder te vereeuwigen en later om de ontwikkeling van zijn kinderen vast te leggen. Dat resulteerde in een paar volle albums.

Daar zijn inmiddels nog maar weinig foto's van over, omdat we er jaren later – tijdens onze vlucht vanuit Afghanistan – maar een paar mee konden nemen.

Op een van die verloren foto's sta ik als vierjarige naast mijn moeder en draag haar zwarte, open schoenen met een blokhak. Als je goed keek, zag je mijn betraande ogen. Mijn moeder wilde niet dat ik met die schoenen op de foto ging en ik verzette me daartegen – en dat is zacht uitgedrukt. Toch zat protesteren en dwarsliggen niet in mijn karakter. Ik stond bekend als meegaand en als iets niet mocht, legde ik me erbij neer. De enige uitzonde-

ring waren die schoenen van mijn moeder; daar had ik alles voor over. Zodra ik de kans schoon zag, trok ik ze aan en liep ik er moeizaam mee rond tot ik betrapt werd of een pijnlijke val maakte.

Alle foto's die ik van die jaren heb, zijn gemaakt in ons eerste huis; dat hadden mijn ouders gekocht na jaren in huurhuizen te hebben gewoond. Het huis bevond zich op amper twee kilometer afstand van een kazerne waar veel Russische militairen gestationeerd waren. Dagelijks reden ze minstens twee keer van en naar de kazerne in legergroene tanks met rupsbanden. Dat was een feest voor de kinderen, die de tanks achternarenden en '*chocolat dawai*, *chocolat dawai*' riepen. Met die twee woorden geloofden ze heilig dat ze de Russische taal machtig waren.

De moeite werd vaak genoeg beloond door de soldaten, die dan Russische chocoladerepen naar beneden gooiden. Maar ze waren ook vaak dronken, en hun rijgedrag was niet altijd om over naar huis te schrijven. Mijn ouders hadden mijn broer en zus dan ook verboden om achter de tanks aan te rennen, maar mij hoefden ze niet te waarschuwen. Ik was nog te jong om zoiets in mijn hoofd te halen.

De Russen waren vier jaar voor mijn geboorte, in 1979, Afghanistan binnengevallen. Ze waren gehaat en geliefd tegelijk. Gehaat door de conservatieven, die verlangden naar meer islamisering, en geliefd door vooruitstrevenden, die weinig van religie wilden weten en snakten naar verdere modernisering, die vooral tijdens de jaren zestig en zeventig hoogtij vierde. En de Russen deden hun best om de Afghanen voor zich te winnen. Ze bouwden scholen, zorgden voor lesmaterialen en maakten het onderwijs ook voor de armste groepen toegankelijk. Mensen voelden zich veilig. De vrijheden die de vooruitstrevende Zahir Sjah, de laatste koning van het land, had ingevoerd, bleven behouden. Vrouwen begaven zich eerder in korte rokjes en hakken op straat dan in allesbedekkende kleding. Mensen uit Kabul keken neer op vrouwen

die een hoofddoek droegen en bebaarde mannen die zich in traditionele kleding op straat begaven. Die hoorden er eigenlijk niet bij, maar ze kregen wel de ruimte om te zijn wie ze wilden zijn. Moskeeën waren open voor wie er wilde bidden, en de drank vloeide rijkelijk voor hen die niet per se een plek in de hemel wilden bemachtigen.

Toch was de situatie niet overal in het land even rooskleurig. Hoewel er in Kabul geen schot gelost werd, waren er elders regelmatig gewelddadige conflicten tussen de Russen en de extremistische moslimgroeperingen die zich schuilhielden in bergachtige gebieden.

Het nieuws daarover werd op de voet gevolgd, ook bij ons thuis. Vooral mijn vader miste bijna nooit een nieuwsuitzending op radio en televisie. Daardoor kende ik de aankondigingen van de actualiteitenprogramma's uit mijn hoofd en wist ik de namen van alle nieuwslezers. Eigenlijk werd het leven bepaald door wat er op radio en televisie werd verteld, en zo gek is dat niet, aangezien er naast die media geen andere informatievoorziening bestond. Toen ik ongeveer zeven jaar was ontstond mijn droom om journalist te worden en het nieuws te presenteren.

Mijn vader was het leger ingegaan toen Afghanistan eind jaren zestig zijn laatste jaren als monarchie beleefde. Voor de komst van de Russen werd hij bevorderd tot majoor. Aangezien communicatie zijn specialisme was, behoorden lezen en schrijven tot zijn hoofdtaken. Terwijl ik het alfabet nog niet kende, droomde ik van de vulpen waar mijn vader altijd mee schreef en zag ik mezelf de ene na de andere bladzijde volschrijven zoals hij dat deed.

Na enig aandringen kreeg ik een schrift en een pen. In de kamer waar hij altijd werkte, stonden een grote leren bank en twee bijbehorende bruine stoelen. Terwijl hij op de ene stoel zat, nam ik plaats op de andere. Dan sloeg ik mijn benen over elkaar, keek ik ernstig naar het schrift en zette ik grote en kleine krullen op papier. En natuurlijk stopte ik af en toe met schrijven en dacht ik

even na terwijl ik mijn kin op mijn hand liet rusten, naar het voorbeeld van mijn vader.

Hij keek soms over mijn schouder mee.

'Ziet er goed uit,' zei hij dan, en hij streek over mijn haar. Daar leefde ik helemaal van op.

Wanneer hij zijn pen neerlegde, vroeg hij of ik ook zover was.

'Bijna,' zei ik dan, en ik tekende nog een paar krullen en eindigde met een uitroepteken. Het was tenslotte menens wat ik schreef.

Mijn wereld was niet groter dan onze straat en de weg die we aflegden om familie te bezoeken. En die wereld zag er mooi en vredig uit. We woonden in een groot huis met een tuin waar drie fruitbomen – een moerbeiboom, een appelboom en een druivenstruik – stonden en heel veel rode, gele en rood-witte rozen waarvan de geur je vooral in de ochtend tegemoetkwam als je de tuin in liep. Hoewel er altijd genoeg fruit was in huis, hield ik meer van de vruchten die nog aan de boom hingen. En ongeduldig als ik altijd ben geweest, kon ik niet wachten tot ze rijp waren. Vooral de appelboom moest het ontgelden. Als niemand oplette, gooide ik mijn schoen met alle kracht tegen de takken en als ik geluk had, viel er een appel naar beneden. Die smaakte me veel beter dan de rijpe appels die mijn ouders op de plaatselijke markt kochten.

Ons huis bood aan één kant zicht op een berg die voor mijn gevoel veel dichterbij stond dan in werkelijkheid. Daarop prijkten een paar woorden in witte letters. Voordat ik kon lezen, wist ik al wat er stond. Ik had het een keer van mijn broer of van mijn zus gehoord en toen mijn ouders thuiskwamen, zei ik opgetogen dat ik kon lezen. Om dat te bewijzen, wees ik naar de berg: 'Arbeiders aller landen, verenigt u,' 'las' ik.

Ze reageerden trots, alsof ze het werkelijk geloofden. Ik vroeg niet wat die zin betekende en zij piekerden er al helemaal niet over om het me uit te leggen.